

مقوم ها و چالش های سرمایه اجتماعی نظام در شرایط تشدید جنگ روانی دشمن عباس حاجی نجاری

◀ مقدمه

یکی از اهداف اصلی دشمنان در تشدید تحریم ها و فشار همه جانبه، کاهش تاب آوری مردم ایران در برابر فشارها و تحریم ها و دامن زدن به نارضایتی های اجتماعی و زمینه سازی برای بحران سازی داخلی و رودررو قرار دادن آنها با نظام اسلامی است، این امر اگرچه به رغم همراهی جریان های داخلی هزینه های چون فتنه های ۸۸ و آبان ۹۸ را بر کشور تحمیل کرده است اما به دلیل باور و اعتقاد توده های مردم به نظام و حضور آنها در صحنه، تلاش های دشمن اگرچه هزینه هایی انسانی و مادی را بر کشور تحمیل کرده است، اما نتیجه لازم را برای آنها در برنداشته است.

اما از آنجائی که دشمنان نظام در طول چهار دهه گذشته در تمامی راهبردهای خود در مواجهه با نظام اسلامی اعم از؛ تحمیل جنگ، چالش سازی های امنیتی، تحریم فلج کننده اقتصادی و حتی تهاجم گسترده فرهنگی و ... ناکام مانده اند، در ماه های اخیر با تمرکز بر این حوزه و تلاش برای دامن زدن به نارضایتی های اجتماعی و القاء وجود فاصله میان مردم با نظام به زعم خود فروپاشی از درون را هدف گرفته اند. از منظر آنان فرسایش سرمایه اجتماعی نظام با بهره گیری هم زمان از همه روش های گذشته، می تواند آنها را به هدف برساند، به همین دلیل حفظ و تقویت این سرمایه در شرایط کنونی از اولویت های اصلی نیروهای انقلاب است

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی (Social Capital) یکی از مهم ترین متغیرهای تبیین کننده سطح توسعه و رفاه جوامع و توسعه محلی در سطوح گوناگون و مورد توجه خاص سیاست گذاران و برنامه ریزان است. وجود میزان قابل قبولی از سرمایه اجتماعی موجب تسهیل کنش های اجتماعی می شود، به طوری که در مواقع بحرانی می توان برای حل مشکلات از سرمایه اجتماعی به عنوان اصلی ترین منبع حل مشکلات و اصلاح فرآیندهای موجود سود برد. از این رو شناسایی عوامل مؤثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی اهمیت دارد.

سرمایه اجتماعی را می توان در کنار سرمایه های اقتصادی و انسانی، بخشی از ثروت ملی به حساب آورد که بستر مناسبی برای بهره برداری از سرمایه انسانی و فیزیکی (مادی) و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می شود. بدون سرمایه اجتماعی، پیشرفت و توسعه نظام های سیاسی پایدار نخواهد بود، به طوری که بسیاری از گروه ها، سازمان ها و جوامع انسانی، بدون سرمایه اقتصادی و صرفاً با

تکیه بر سرمایه انسانی و اجتماعی توانسته‌اند به موفقیت دست یابند، اما هیچ مجموعه انسانی بدون سرمایه اجتماعی نمی‌تواند اقدامات مفید و هدفمندی انجام دهد.

تعاریف مختلفی از سرمایه اجتماعی بیان شده است که فصل مشترک آنها را در محورهای زیر می‌توان آورد.

• "سرمایه اجتماعی، ظرفیت و توانایی (پتانسیل) نهفته در روابط بین افراد و گروه‌های یک جامعه است که باعث انجام امور آنها می‌شود.

• سرمایه اجتماعی به عنوان یک متغیر پنهان، مجموعه‌ای منسجم از هنجارها، روابط، تعهدات و ارزش‌های مادی و معنوی یک جامعه است که از طریق مؤلفه‌هایی مانند: اعتماد، صداقت، تعهد، مشارکت، تلاش مستمر و عدالت قابل شناسایی و ارزیابی است."

• سرمایه اجتماعی در عرف اجتماعی به معنای آبرو و اعتبار حاکمیت و میزان اعتمادی است که مردم به نظام سیاسی دارند.

اگر در جامعه‌ای سرمایه اجتماعی دچار فرسایش شود برنامه‌های اقتصادی کلان هم راه به جایی نخواهد برد. در غیاب سرمایه اجتماعی، اثربخشی سایر سرمایه‌ها از دست می‌رود و بدون سرمایه اجتماعی، طی کردن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و مشکل می‌شود. در چنین جامعه‌ای، روحیه گذشت و ایثارگری روبه افول نهاده و مردم نیز در پی منافع شخصی خود می‌روند و در چنین شرایطی گسست اجتماعی در جامعه به اوج می‌رسد و ارکان انسانی آن در نبود اعتماد اجتماعی، دچار تزلزل می‌شود. اگر به این زنگ خطر نگران کننده توجه نشود، نظام اجتماعی در مسیر بی‌ثباتی و بحران اجتماعی قرار می‌گیرد

نشانه‌های فرسایش سرمایه اجتماعی نظام

در نظام جمهوری اسلامی اگرچه در سایه هدایت‌های رهبری معظم انقلاب اسلامی و مبانی فکری و اندیشه‌ای انقلاب، ارزش‌های انقلاب همچنان زنده و پویا و ایستادگی و مقاومت مردم ایران جهانیان را به تحیر واداشته و توطئه‌ها و ترفندهای دشمنان را برای استحاله و فروپاشی نظام طراحی و به اجرا درآمده‌اند یک‌به‌یک خنثی شده است، اما به دلیل برخی ضعف‌ها و آسیب‌ها در جامعه، ظرفیت بالقوه شکل‌گیری چالش‌های پیچیده وجود دارد که علت آن را باید فرسایش سرمایه اجتماعی نظام در سال‌های اخیر دانست.

افزایش آسیب‌های اجتماعی، گسترش مفاسد اقتصادی و تصور وجود فساد سیستمی در کشور، کاهش اعتماد مردم به وعده‌های دولتمردان، کاهش معنویت، تغییر در گروه‌های مرجع و محور شدن سلبریتی‌های نامتجانس با الگوها ارزش‌های انقلابی و اسلامی و... از نشانه‌های این فرسایش سرمایه اجتماعی نظام است که موجب سرخوردگی انفعال بخشی از نیروهای مدافع نظام و در نقطه مقابل تجری دشمنان و عوامل مخالف نظام گردیده است.

عوامل فرسایش سرمایه اجتماعی نظام

عوامل فرسایش را اجمالاً در دو بخش می‌توان تقسیم‌بندی کرد

عوامل داخلی

اگرچه محور اصلی جنگ روانی و تبلیغاتی دشمنان بر این معطوف گردیده که القا کنند که کاهش سرمایه اجتماعی نظام ناشی از مبانی فکری و فرهنگی انقلاب اسلامی است تا از این طریق قدرت جذب فرهنگ انقلاب را به‌ویژه در میان نسل جوان کاهش دهند، اما ریشه اصلی این فرسایش را باید در عمل مردم و مسئولان به‌ویژه مدعیان دفاع از نظام دانست؛ رواج اشرافی‌گری در میان برخی از مدیران و مسئولین، ضعف در اجرای عدالت اجتماعی، ناکارآمدی مدیران دستگاه‌های اجرایی در حل مسائل و مشکلات مردم، رشد و گسترش مفاسد اداری و ویژه خواری، گسترش مفاسد اخلاقی و اجتماعی و ... از جمله عوامل داخلی این فرسایش است

در عرصه سیاسی نیز عملکرد نامناسب برخی از جریان‌های سیاسی و ناکارآمدی آنها در رسیدگی به مسائل و مشکلات مردم که دوران اخیر را از مصادیق بارز آن می‌توان قلمداد کرد، در کنار دوقطبی سازی‌های کاذب و برهم زدن وحدت و انسجام ملی، دامن زدن به چالش‌های درونی نظام، تضعیف روحیه ظلم‌ستیزی و استکبارستیزی در میان مردم و مسئولان کشور، عمل در راستای برنامه‌های دشمنان، نفوذ در ارکان اجرایی و اخلال در روند برنامه‌های کشور و فتنه‌انگیزی‌های داخلی نظیر فتنه‌های ۷۸ و ۸۸ از دیگر عوامل و زمینه‌های داخلی کاهش سرمایه اجتماعی نظام است

عوامل خارجی

در تحلیل چرایی فرسایش سرمایه اجتماعی نظام سهم اصلی را باید به برنامه‌های دشمنان چه در عرصه تهاجم فرهنگی و جنگ روانی و چه در عرصه تحریم اقتصادی و فشارهای سیاسی داد. اینکه در ماه‌های اخیر آمریکائی‌ها تأکید می‌کنند که ما آن‌قدر به مردم ایران فشار می‌آوریم که نان برای خوردن نداشته باشند، هدفی را جز فروپاشی درونی نظام دنبال نمی‌کنند. در این راستا برنامه‌های دشمن در عرصه جنگ نرم و تهاجم فرهنگی معطوف به معنویت زدایی و ترویج ابتدال و اباحه‌گری، تقدس زدایی از ارزش‌های اسلامی، دامن زدن به التهابات فکری و اجتماعی، تغییر باورها و ارزش‌های دینی از طریق رسانه‌های جمعی و مجازی، ناکارآمد نمایی نظام سیاسی، گسست بین مردم و مسئولان، تخریب مسئولان و مدیران عالی نظام، تضعیف ولایت‌پذیری و ... است. اما در عرصه اقتصادی و امنیتی که بر آن صراحت نیز دارند؛ تحریم‌های فلج‌کننده اقتصادی با به صفر رسانیدن درآمدهای کشور، افزایش مشکلات اقتصادی مردم و گسترش فقر و بیکاری، ناکارآمد سازی اقتصاد کشور، جلوگیری از دستیابی ایران به مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای، دامن زدن به شکاف اقتصادی و فاصله طبقاتی در کشور و ... است.

مقوم‌ها و ظرفیت‌های نظام

در نقطه مقابل مشکلات و ضعف‌های داخلی و آثار و پیامدهای فشارها و تحریم و توطئه‌های دشمنان، استقامت و ایستادگی مثال‌زدنی مردم و وجود ظرفیت‌های فراوان مادی و معنوی در کشور سبب گردیده است، که توطئه‌ها و فتنه‌های دشمنان بیرونی و عوامل داخلی آنها خنثی شده به گونه‌ای که تاب‌آوری مردم ایران در برابر این فشارها و تحریم‌ها جهانیان را به تحیر واداشته است.

هدایت‌های رهبری معظم انقلاب اسلامی، حضور فعال و میدانی نیروهای انقلابی و مدافع نظام، ایمان و باورهای دینی مذهبی و انقلابی مردم ایران، وجود روحیه فداکارانه مردم برای حضور در صحنه‌های مورد نیاز نظیر مقابله با سیل، زلزله و یا مقابله با بیماری

کرونا، اعتقاد و ایمان مردم به جهاد در میدان مبارزه و مقاومت در مقابل استکبار، تفکر و روحیه خوداتکایی، اعتماد به نفس ملی، تجربه گرانقدر مدیریت جهادی و وجود روحیه و زمینه آن در نسل جوان، وجود شبکه بی نظیر مساجد و هیئات مذهبی، روحانیت و علما و مراجع از جمله مقوم های سرمایه اجتماعی نظام است که باید با برنامه ریزی مناسب نیروهای انقلابی و وفادار نظام با بهره گیری از ذخایر غنی کشور من جمله منابع عظیم انرژی و منابع غنی معدنی و وجود زیرساخت های صنعتی برای تسهیل رشد اقتصادی و رفع مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم بکار گیری شود.

اما نکته مهم در این زمینه توکل و امید به وعده ی الهی، تدبیر و هوشیاری، احساس مسئولیت و تعهد، چشم پوشیدن از خواست های حقیر و کم بها در برابر کسب رضای خدا و عمل به وظیفه و اعتماد به ظرفیت و توان ملی از مؤلفه های اساسی است که نیروهای انقلاب باید خود را برای عبور از این دوران تجهیز کنند.

حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب به روشنی بر این امر تأکید و یادآور شده اند که: توصیه ی من امید و نگاه خوش بینانه به آینده است. بدون این کلید اساسی همه ی قفل ها، هیچ گامی نمی توان برداشت. آنچه میگویم یک امید صادق و متکی به واقعیت های عینی است. این جانب همواره از امید کاذب و فریبنده دوری جسته ام، اما خود و همه را از نومییدی بیجا و ترس کاذب نیز بر حذر داشته ام و بر حذر می دارم... سیاست تبلیغی و رسانه ای دشمن و فعال ترین برنامه های آن، مایوس سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت ها، پنهان کردن جلوه های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، برنامه ی همیشگی هزاران رسانه ی صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است؛ و البته دنباله های آنان در داخل کشور نیز قابل مشاهده اند که با استفاده از آزادی ها در خدمت دشمن حرکت می کنند. شما جوانان باید پیش گام در شکستن این محاصره ی تبلیغاتی باشید. در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومییدی را از خود و دیگران برانید. این نخستین و ریشه ای ترین جهاد شما است. ۱۳۹۷/۱۱/ ۲۲